

4. Григорук А. А., Литвин Л. М. Розвиток економіки України в умовах воєнного стану. Наукові перспективи (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Медицина», Серія «Педагогіка», Серія «Психологія»). Київ, 2023. Вип. 4 (34). С. 215-222. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-4\(34\)-215-222](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-4(34)-215-222).

5. Біла І., Люхіна В. Економіка війни в Україні: наслідки та можливі конкурентні переваги в повоєнний період. Економіка та суспільство, 2024. №59. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-160>.

УДК: 336.748.12

ВПЛИВ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ЕКОНОМІЧНУ СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Мищенко Яна

yanayana7778@gmail.com

Черкаський державний фаховий бізнес-коледж

м. Черкаси

Науковий керівник: Анжела Цибань

Трансформація економічної системи України під впливом воєнного стану призвела до суттєвого посилення інфляційних процесів, що стали ключовим викликом для фінансової стабільності суб'єктів господарювання. В умовах розірваних логістичних ланцюгів, дефіциту енергоресурсів та значних бюджетних видатків, інфляція виступає не лише як макроекономічний показник, а як агресивне зовнішнє середовище, що безпосередньо вимиває обігові кошти підприємств та знецінює їхній капітал. Дослідження впливу інфляції на економічну стійкість є критично важливим для спеціалістів у сфері економіки, обліку та оподаткування, оскільки саме вони відповідають за достовірну оцінку активів та прогнозування платоспроможності бізнесу в умовах цінової нестабільності. Об'єктивна оцінка впливу цінової нестабільності на стійкість підприємства є пріоритетним завданням економічного аналізу. Це пов'язано з необхідністю оперативного управління ліквідністю та корекції стратегій ціноутворення для запобігання вимиванню обігових коштів. Необхідність аналізу динаміки цін у період 2022–2026 років зумовлена потребою підприємств у розробці ефективних інструментів захисту від фінансових втрат [1, 2].

Аналіз динаміки інфляційних процесів за період 2022–2026 рр. свідчить про високу мінливість макроекономічного середовища. Початок повномасштабної агресії у 2022 році спровокував стрімке прискорення темпів інфляції, яка за підсумками року склала 26,6%. Основними факторами виступили девальвація національної валюти, окупація територій з високою питомою вагою у ВВП та різке зростання вартості логістики через блокаду морських портів. Для промислових підприємств країни це призвело до стрімкого зростання індексу цін виробників, що суттєво випереджав споживчу інфляцію [3].

У 2023 році спостерігалася тенденція зниження показника інфляції до рівня 5,1%. Така динаміка була зумовлена жорсткою монетарною політикою Національного банку України (НБУ), фіксацією тарифів на комунальні послуги для населення та стабілізацією пропозиції продовольчих товарів. Проте, незважаючи на загальне уповільнення темпів, витрати бізнесу продовжували зростати за рахунок необхідності інвестування в автономне енергозабезпечення та безпекову інфраструктуру. Проте станом на 2024–2025 роки спостерігається поступове зростання цін (у межах 8-12%). Це пов'язано насамперед із подорожчанням електроенергії для промисловості та необхідністю підвищувати зарплати, щоб втримати працівників у країні. Прогнози на 2026 рік свідчать про те, що економіка України навчилася жити в умовах

«контрольованої нестабільності». Інфляція залишається відчутною, але бізнес вже навчився закладати ці ризики у свої фінансові моделі [4; 5].

Розглянемо макроекономічні показники інфляції та облікові ставки (табл. 1) для детального аналізу ситуації.

Таблиця 1

Динаміка макроекономічних показників інфляції та облікової ставки (2022–2026 рр.)

Рік	Інфляція (ІСЦ), %	Облікова ставка НБУ, %
2022 рік	26,6%	25,0%
2023 рік	5,1%	15,0%
2024 рік	12,0%	13,5%
2025 рік	8,0%	15,5%
2026 рік (на березень)	7,9%	15,0%

Джерело: складено автором за даними [1,4].

Навіть при стабілізації загальних показників, підприємства стикаються з серйозними проблемами, наприклад, коли ціни на ресурси зростають щомісяця, підприємству потрібно все більше і більше грошей лише для того, щоб підтримувати обсяги виробництва на попередньому рівні. Щоб стримати інфляцію, держава тримає високу облікову ставку. Це робить банківські кредити занадто дорогими для звичайного бізнесу, що гальмує розвиток та оновлення обладнання [7]. Зміна маршрутів експорту та імпорту не лише здорожує товар, а й робить його доставку непередбачуваною. Це змушує компанії тримати великі запаси на складах, що знову ж таки «заморожує» живі гроші. Виїзд фахівців за кордон змушує підприємства конкурувати за кадри, піднімаючи зарплати швидше, ніж зростає ефективність роботи. Це створює додатковий тиск на бюджет компанії. Часті зміни в законодавстві, митних правилах або правилах бронювання працівників створюють ситуацію, коли бізнес не може планувати витрати навіть на місяць вперед. Кожна така зміна часто несе за собою додаткові непередбачені витрати, які "з'їдають" прибуток. Руйнування енергетичної інфраструктури (прямі збитки). Окрім того, що електроенергія дорожчає (інфляція витрат), постійні відключення призводять до псування обладнання та простою виробництва. Підприємство змушене платити зарплату працівникам за години, коли вони не могли працювати через відсутність світла, що робить кожну одиницю товару дорожчою. Інфляція б'є по гаманцях людей, але ще гірше на стійкість підприємств впливає виїзд мільйонів споживачів за кордон. Постійні витрати підприємства (оренда, охорона) залишаються тими ж самими, а кількість проданого товару падає. Це змушує бізнес ще більше піднімати ціни, щоб просто не працювати в мінус [6].

Для нейтралізації деструктивного впливу інфляції та збереження фінансової стабільності підприємствам доцільно впроваджувати різні заходи. Для захисту від раптового подорожчання сировини підприємствам варто укладати довгострокові договори із заздалегідь фіксованою ціною. Це дозволяє стабілізувати собівартість продукції та зробити фінансове планування більш прогнозованим. В умовах високої інфляції гроші знецінюються щодня. Підприємствам слід скорочувати терміни відтермінування платежів для клієнтів та переходити на передоплату, щоб отримані кошти можна було негайно реінвестувати в нову партію товару чи сировини. Зберігання вільних коштів виключно у національній валюті в умовах інфляційного тиску є ризикованим. Формування резервів у твердих валютах (USD, EUR) дозволяє страхувати ризики девальвації та підтримувати реальну вартість капіталу підприємства. Оскільки тарифи на енергоносії для промисловості є одним із головних драйверів інфляції витрат, модернізація потужностей (встановлення частотних перетворювачів, заміна котлів) стає не просто питанням екології, а економічним виживанням. Використання сучасних аналітичних інструментів дозволяє проводити «план-фактичний» аналіз у режимі реального часу. Це дає змогу керівництву миттєво реагувати на зміну рентабельності окремих товарів і коригувати цінову політику до того, як підприємство почне

працювати у збиток, тобто керівництво завжди тримає руку на пульсі, і аналізує як внутрішній так і зовнішній ринок товарів.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що попри складні макроекономічні умови, український підприємницький сектор демонструє високий рівень адаптивності. Стійкість сьогодні визначається здатністю менеджменту інтегрувати інфляційні ризики у стратегічне планування та трансформувати виклики війни у стимул для технологічного оновлення.

Дослідження показало, що фінансова стійкість підприємств в умовах високої облікової ставки НБУ (15% станом на 2026р.) залежить від внутрішньої гнучкості: переходу на енергоефективні технології, диверсифікації постачальників та автоматизації систем обліку. Саме ці заходи дозволяють підприємствам зберігати реальну вартість обігового капіталу та мінімізувати втрати від цінових викликів. Під час воєнного часу монетарна політика держави (заходи НБУ) спрямована на стримування панічних настроїв та стабілізацію валютного ринку, що допомагає частково зменшити темпи інфляції, але не усуває нажаль про інфляційні шоки, спричинені війною. Загалом, інфляція в умовах війни перетворилася на фактор, який виснажує фінансові резерви підприємств, змушуючи їх працювати в режимі "виживання" підприємства змушені адаптуватися шляхом перегляду логістики, пошуку нових ринків збуту та зміни стратегій управління, проте висока невизначеність і руйнування інфраструктури посилюють вразливість, особливо для малого та середнього бізнесу.

Отже, забезпечення економічної стійкості у довгостроковій перспективі потребує значних зусиль: з боку держави — стабільної податкової політики та доступних кредитних програм, а з боку підприємств — активного впровадження інноваційних методів управління витратами. Трансформація бізнес-моделей під впливом інфляційного тиску стає фундаментом для подальшої конкурентоспроможності України у процесі післявоєнного відновлення.

Список використаних джерел

1. Офіційна облікова ставка Національного банку. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary/archive-rish>
2. Ціни та інфляція: оперативні дані. Державна служба статистики України (Держстат). URL: <https://stat.gov.ua/uk>
3. Зовнішньоекономічна діяльність України 2022. Міністерство економіки України, довілля та сільського господарства. URL: <https://me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=ukUA&tag=ZovnishnoekonomichnaDiialnist>
4. Інфляційний звіт (2022-2025 pp.). Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/ua/publications?page=1&perPage=5&search=&document=&pubCategory=2&keywords=&created_from=&created_to=
5. Прогнози макроекономічного розвитку на 2024–2026 pp. Міністерство економіки України, довілля та сільського господарства. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail/77059300-efc0-4c61-8a67-3974e0cd27a5?lang=uk-UA&title=PrognozEkonomichnogoIstotsialnogoRozvitkuUkraini>
6. Огляд економічної ситуації в Україні. Світовий банк. URL: <https://www.worldbank.org/ext/uk/country/ukraine>